

21.11.2019

Kilpailulainsäädännön noudattaminen Fingridin neuvottelukunnan ja toimikuntien sekä vastaavien työryhmien toiminnassa

1 Yleistä

Fingridin toiminnassa tulee noudattaa Suomen ja Euroopan unionin kilpailuoikeuden periaatteita ja säännöksiä. Jokaisen Fingridissä toimivan tehtävänä on omalta osaltaan huolehtia, että Fingridissä noudatetaan voimassa olevaa kilpailulainsäädäntöä. Sama velvollisuus koskee myös yhtiön asiakaselimiä.

Tähän ohjeeseen on koottu kilpailulainsäädäntöön liittyvät periaatteet ja säännöt, joita noudatetaan Fingridin asiakaselimissä. Ohjeen toisessa luvussa esitellään kilpailulainsäädäntöön liittyvät keskeiset säännöt ja kolmannessa luvussa niiden huomiointi Fingridin asiakaselinten toiminnassa.

2 Keskeisimmät kilpailusäännöt

2.1 Kilpailua rajoittavat menettelytavat

Kilpailulainsäädännön perusteella kiellettyjä ovat sellaiset elinkeinonharjoittajien väliset sopimukset, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätökset sekä elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden

- 1) tarkoituksena on merkittävästi estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua
tai
- 2) joista seuraa, että kilpailu merkittävästi estyy, rajoittuu tai vääristyy.

Kiellettyjä ovat lähtökohtaisesti menettelytavat:

1. joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja;
2. joilla rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa, markkinoita, teknistä kehitystä taikka investointeja;
3. joilla jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä;
4. joiden mukaan eri kauppakumppanien samankaltaisiin suorituksiin sovelletaan erilaisia ehtoja siten, että kauppakumppanit asetetaan epäedulliseen kilpailuasemaan; tai
5. joiden mukaan sopimuksen syntymisen edellytykseksi asetetaan se, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.

21.11.2019

2.1.1 Horisontaaliset kilpailunrajoitukset – kilpailijoiden välinen yhteistyö – kartellit ja kielletty tietojenvaihto

Horisontaalisilla kilpailunrajoituksilla tarkoitetaan keskenään kilpailevien yritysten välisiä sopimuksia ja menettelyjä, joilla rajoitetaan yritysten keskinäistä kilpailua.

Kielletty horisontaalinen yhteistyö voi ilmetä joko yritysten välisinä nimenomaisina sopimuksina tai niihin rinnastettavana yhteisymmärryksenä. Kilpailulainsäädäntö mm. edellyttää, että keskenään kilpailevat elinkeinonharjoittajat eivät vaihda keskenään, joko suoraan tai välillisesti, luottamuksellista tai kaupallisesti arkaluontoista tietoa omasta liiketoiminnastaan. Vakavaksi kilpailunrajoitukseksi eli kartelliksi katsotaan tulevaa käyttäytymistä koskevien tietojen, kuten tulevien hinta- ja määrätietojen (esimerkiksi tuotantomäärät) vaihtaminen. Vastaavalla tavalla myös tulevasta strategiasta ja investoinneista keskusteleminen kilpailijoiden kanssa on kiellettyä.

Myös muun kuin tulevaa käyttäytymistä koskevien tietojen vaihtaminen kilpailijoiden välillä voi olla kiellettyä, mikäli tiedot ovat sellaisia että niitä voidaan hyödyntää kilpailun rajoittamiseen jatkossa. Kielletyn tietojenvaihdon tunnusmerkistö voi täytyä vaihdettavasta tiedosta riippuen jopa kertaluonteisella menettelytavalla, jos sen tarkoituksena tai vaikutuksena on kilpailun rajoittuminen.

2.1.2 Vertikaaliset kilpailunrajoitukset – toimitus- ja jakelusopimukset

Vertikaaliset kilpailunrajoitukset ovat eri tuotanto- tai jakeluportaalla toimivien yritysten, eli esimerkiksi verkonhaltijana ja palveluntarjoajana toimivien tai tukku- ja vähittäisportaalla toimivien yritysten välisiä kilpailunrajoituksia.

Esimerkkeinä vertikaalisista kilpailunrajoituksista voidaan mainita mm:

- määräykset jälleenmyyntihinnasta sekä muista jälleenmyyntiehdoista
- rajoitus alueista tai asiakkaista, joille sähköä voi myydä tai ei voi myydä
- ostajan markkinointitapaan liittyvän rajoituksen asettaminen
- toisen osapuolen toimintavapautta kaventavan rajoituksen asettaminen
- yksinostovelvoite, eli ostajan antama sitoumus ostaa kaikki tai suurin osa tuotteista tai palveluista toimittajalta
- kohtuuttoman ajallisen tai maantieteellisen kilpailukiellon asettaminen

2.1.3 Poikkeusmahdollisuudet

Kaikki kilpailunrajoitukset eivät kuitenkaan aina ole lain vastaisia, koska järjestelyt voivat kuulua poikkeussäännöksen piiriin.

Poikkeussäännöksen tarkoituksena on sallia sellaiset kilpailunrajoitukset, joiden kilpailua edistävät vaikutukset ovat suuremmat kuin niiden kilpailua rajoittavat vaikutukset.

21.11.2019

Kilpailunrajoitus on sallittu, kun se tosiasiallisesti täyttää kaikki seuraavat edellytykset (ns. tehokkuusedellytykset):

1. osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä;
2. jättää kuluttajille tai asiakkaille kohtuullisen osuuden näin saatavista hyödyistä;
3. ei aseta asianomaisille elinkeinonharjoittajille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi; ja
4. ei anna näille elinkeinonharjoittajille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia hyödykkeitä.

2.2 Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö

Kilpailunrajoituslain mukaan kiellettyä on yhden tai useamman yrityksen määräävän markkina-aseman väärinkäyttö.

Kiellettyä väärinkäyttöä voi olla erityisesti:

1. kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen;
2. tuotannon, markkinoiden tai teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi;
3. kauppakumppaneiden syrjintä; tai
4. lisäsuoritteiden sidonta päätuotteeseen, ellei niillä hyödykkeiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ole yhteyttä keskenään.

Luettelo määräävän markkina-aseman väärinkäytön muodoista ei ole tyhjentävä. Yllä luetellut menettelytavat ovat siten ainoastaan esimerkkejä väärinkäytön eri muodoista.

3 Kilpailusääntöjen huomioonotto asiakaselimissä

3.1 Yhteistyössä tarkkana

Kilpailuviranomaiset suhtautuvat kriittisesti kilpailijoiden väliseen tietojenvaihtoon. Yrityksen kilpailu- ja markkinakäyttäytymiseen vaikuttavaa luottamuksellista tietoa on mikä tahansa informaatio, joka on ajankohtaista, jota ei ole saatavissa julkisista lähteistä, ja jolla voi olla merkitystä yritysten tulevan kilpailu- ja markkinakäyttäytymisen kannalta. Kilpailijoiden samanaikaiset hinta- tai ehtomuutokset ja kalenterimerkinnot yhteisistä tapaamisista saattavat aiheuttaa epäilyksiä kielletystä menettelystä ja niitä voidaan käyttää näyttönä tällaisesta. Epäselvyyksien välttämiseksi kilpailijoiden välisen tapaamisen ja sen sisällön tulee aina olla perusteltavissa.

Fingridissä toimii useita yritysten edustajista koostuvia toimikuntia ja työryhmiä. Myös näissä tilanteissa tulee huolehtia kilpailusääntöjen noudattamisesta. Jos kielletty sopimus, päätös tai menettelytapa on tehty Fingridin jossakin toimikunnassa, myös

21.11.2019

Fingrid voidaan katsoa osalliseksi kiellettyyn toimintaan. Sille voidaan asettaa kilpailuoikeudellinen seuraamusmaksu ja lisäksi voi seurata vahingonkorvausvelvollisuus kilpailua rajoittavasta toiminnasta.

Toisaalta alan kannalta yleistä yhteistyötä ja edunvalvontaa, joka johtaa yritysten tehostuneeseen toimintaan (esim. tilastot, yleiset markkinoiden tai voimajärjestelmän toimintaan vaikuttavat pelisäännöt, ympäristönsuojelun parantaminen) voidaan pitää tiettyjen reunaehtojen täytyessä sallittuna. Kiellettyä ei pidetä sitä, että Fingrid kokoaa yleistä tilastotietoa, kunhan siitä ei ilmene välillisestikään yksittäisten yritysten liikesalaisuusluonteisia tietoja. Samoin esimerkiksi Fingridin osallistuminen alueellisten tai eurooppalaisten sähkömarkkinoiden kehittämiseen pelisääntöjä luomalla täyttää yleensä samat vaatimukset. Kuitenkin siltä osin kuin yhteistoiminnan voidaan katsoa saavan aikaan edes välillisiä kilpailunrajoituksia, on erikseen etukäteen varmistettava se, että yhteistoiminta täyttää em. poikkeussäännöksen kriteerit.

Fingridin kantaverkkotoiminnassa huomioidaan määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä koskevat säännöt. Kilpailunäkökulmasta on keskeistä, että Fingrid pyrkii kaikessa sähkömarkkinoiden ja voimajärjestelmän operatiivisissa ja kehittämistoimissaan avoimuuteen ja tasapuolisuuteen. Fingridin markkinatieto, aloitteet ja suunnitelmat julkaistaan kaikille osapuolille yhtä aikaa.

3.2 Asiakaselinten kokouksista

Kaikkien kokouksien suunnittelussa on erityistä huomiota kiinnitettävä kilpailulainsäädännön noudattamiseen. Vastuu tästä on erityisesti ryhmien puheenjohtajilla ja kokouksiin osallistuvalla Fingridin henkilökunnalla, mutta myös kullakin kokoukseen osallistuvalla yrityksellä.

Kokousjärjestelyissä noudatetaan seuraavia käytäntöjä:

1. Ennalta lähetetystä esityslistasta tulee selkeästi käydä ilmi toisaalta asiat, joihin odotetaan keskustelua ja osanottajien kannanottoa ja toisaalta vain tiedoksi tarkoitetut asiat.
2. Esityslista hyväksytetään osallistujilla kokouksen työjärjestykseksi ja siinä pitäydytään koko kokouksen ajan.
3. Kokouksissa käsiteltävät tiedot julkaistaan samanaikaisesti asiakaselinten jäsenille ja kaikille sidosryhmille. Esimerkiksi kokouskutsu, kokousmateriaali ja kokouksen pöytäkirja julkaistaan Fingridin internet-sivuilla.
4. Kokoukset suunnitellaan huolellisesti siten, että niihin ei oteta mukaan asioita, joista ei ole saatavissa tietoa julkisista lähteistä eikä asioita, joilla voi olla vaikutusta yritysten tulevaan hinta- ja markkinakäyttäytymiseen.
5. Säännöllisin väliajoin, ja vähintäänkin aina kun asiakaselimiin tulee uusia asiakasyrityksen edustajia tai sijaisedustajia, kokouksen alussa muistutetaan osallistujia kilpailulainsäädännön vaatimuksista.

21.11.2019

6. Fingridin toimihenkilöt eivät kokouksissa ota kantaa sähkön hintaan vaikuttaviin tekijöihin, eivätkä myöskään spekuloi markkinoille muiden toimesta annetun tiedon paikkaansa pitävyydellä.

Esimerkkeinä yritysten ja Fingridin luottamuksellisista tiedoista voidaan mainita:

- sähkön myynti- ja ostohinnat tai tiedot, joista hintoja voidaan päätellä
- sähköntuotannon määrät, tuotantosuunnitelmat, huolto- tms. keskeytysuunnitelmat, investointisuunnitelmat, laitosten käytöstä poiston suunnitelmat
- sähkön kulutussuunnitelmat, kulutukseen vaikuttavat toiminnan laajennus-/supistussuunnitelmat
- sähkön tuonnin / viennin suunnitelmat
- sähkön siirron häiriöt, suunnitellut huoltokeskeytykset joita ei ole julkistettu markkinoille, verkonrakentamissuunnitelmat
- tiedot säätösähköstä ja tasesähköstä
- käyttöreservien hankinta

Kokouksissa ei käsitellä myöskään muita yleisesti liikesalaisuuksiksi katsottavia teknisiä ja kaupallisia tietoja kuten:

- ostoalueet, myyntialueet
- markkinaosuustiedot
- myynnin volyymit
- kustannusrakenteet
- tiedot asiakkaista ja niiden ostoista
- tarjouskilpailuihin liittyvä tieto
- asiakaskohtaiset alennukset tai alennuskäytännöt

7. Fingridin taloustiedoista ei anneta tarkempia tietoja kuin mitä on jo julkaistu (osavuositarkastukset ja tilinpäätös).
8. Tilastoyhteenvetoihin ja markkinakatsauksiin ei liitetä kommentteja, analyysyjä ja huomioita, joiden perusteella voidaan päätellä yksittäisten yritysten tulevaa hinta- tai markkinakehitystä.
9. Jos kokouksen aikana keskustelu siirtyy kiellettyihin aiheisiin, siitä on huomautettava välittömästi ja asian käsittely on keskeytettävä. Passiivistakin osallistumista kokoukseen, jossa on rikottu kilpailusääntöjä, pidetään kiellettyinä menettelyinä.
10. Pöytäkirjaan kirjataan kokoukseen osallistujien nimet sekä käsitellyt aiheet tosiasiallisesti ja selkeästi.